

Ενότητα 2, Πρώτο συμβούλιο των θεών στον Όλυμπο

Οδύσσεια Α΄ Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σ.σ. 23-25)

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου (σελ. 23-25)**A. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Οι Μοίρες**

«Πολλοί λεν πως οι Μοίρες που παν να μοιράνουν το παιδί κρατούν η μεγάλη ψαλίδι, η άλλη αδράχτι και η τρίτη ρόκα με λινάρι, και μ' αυτά προσδιορίζουν πόσο θα ζήσει. Στο μοίραμα απάνου η μια με τη ρόκα γνέθει, η άλλη με τ' αδράχτι τυλίγει την κλωστή, και κάθε τυλιξιά είναι κι ένας χρόνος' όταν τελειώσει το μοίραμα, η μεγάλη με το ψαλίδι κόβει την κλωστή. Αν σπάσει η κλωστή προτού να τελειώσει το μοίραμα, παύουν κι οι Μοίρες και φεύγουν' και το παιδί θα ζήσει τόσα χρόνια, όσες τυλιξιάς έχει τ' αδράχτι, και θα γίνουν όσα επροφτάσανε να τον μοιράνουν οι Μοίρες.»

(Ν. Πολίτης, Παραδόσεις Α', σ. 561, εκδ. Εργάνη, Αθήναι 1965)

5. Οι τρεις Μοίρες: η Κλωθώ γνέθει το νήμα της ζωής, η Λάχεσις το τυλίγει—εδώ φαίνεται να παρακολουθεί—και η Άτροπος το κόβει. (Έργο του Μ. Αγγέλου, 1475-1564)

>> Να συσχετίσετε όσα σχετικά με τη μοίρα / «το γραφτό» λέγονται στους στίχους 36-39 και στην παραπάνω λαϊκή παράδοση και να εντοπίσετε τις διαφορές. Προσέξτε και τον διπλανό πίνακα με τη λεζάντα του.

Οι Μοίρες, οντότητες της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας (γνωστές από τη *Θεογονία* του Ησιόδου) που ευθύνονται για τα καλά και τα κακά κάθε θνητού από τη γέννηση έως και το θάνατό του, είναι τρεις: η Κλωθώ, η οποία γνέθει το νήμα της ζωής, η Λάχεση που το μετρά και το τυλίγει (που καθορίζει τι θα «λάχει» στον καθένα) και η Άτροπος που το κόβει όταν έρθει η ώρα. Και οι Μοίρες της νεοελληνικής παράδοσης είναι τρεις, μολονότι δεν κατονομάζονται, και το έργο τους είναι ανάλογο με εκείνο των Μοιρών της αρχαίας παράδοσης.

Στο παράλληλο κείμενο πληροφορούμαστε πως όλα όσα συμβαίνουν στη ζωή των ανθρώπων καθορίζονται αποκλειστικά και μόνο από τη Μοίρα και πως ο άνθρωπος είναι ανήμπορος να ανατρέψει το «γραφτό» του. Αντιθέτως, στο ομηρικό κείμενο τίθεται και το θέμα της ανθρώπινης ευθύνης, καθώς ο Δίας, ενώ δέχεται πως η Μοίρα κατευθύνει τη ζωή των ανθρώπων, ορίζοντας το μερίδιο των συμφορών που αναλογούν στον καθένα, τονίζει πως, όσοι διαπράττουν αδικίες, ξεπερνούν τη μοίρα τους, επαυξάνοντας έτσι τις συμφορές τους.

B. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια πρόσωπα πήραν τον λόγο στο συμβούλιο των θεών και για ποιους μίλησαν;

Τα πρόσωπα που πήραν τον λόγο στο συμβούλιο των θεών ήταν ο Δίας και η Αθηνά, οι οποίοι, μιλώντας ενώπιον των υπολοίπων θεών, ασχολήθηκαν κυρίως με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Οδυσσέας. Μιλώντας, ωστόσο, για εκείνον, αναφέρθηκαν και σε κάποια άλλα πρόσωπα: στον Αίγισθο, στον Ορέστη, στη νεράιδα Καλυψώ, στον Ποσειδώνα, στον Τηλέμαχο και στους μνηστήρες.

2. Αν ο Ποσειδώνας παρευρισκόταν στο συμβούλιο των θεών, τι νομίζετε ότι θα υποστήριζε και με ποιο επιχείρημα ο Δίας θα μπορούσε να απορρίψει την ένστασή του;

α. Ο Ποσειδώνας θα εξοργιζόταν με την απόφαση των υπολοίπων θεών να επιστρέψει ο Οδυσσέας στην πατρίδα του, θα υποστήριζε πως αυτό δεν θα έπρεπε να συμβεί επ' ουδενί και θα προέβαλλε ως επιχείρημα το γεγονός πως εκείνος έβλαψε το γιο του, τον Πολύφημο, τυφλώνοντάς τον, ενώ μίλησε και προσβλητικά για τον ίδιο το θεό. Κατόπιν, θα εξέφραζε την άποψη πως, όπως ακριβώς τιμωρείται κάθε άνθρωπος που προβαίνει σε άνομες και ανόσιες ενέργειες, κατά τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να τιμωρηθεί και ο Οδυσσέας, καθώς, αν αυτό δεν γίνει, θα διαταραχθεί η ηθική τάξη. Ίσως μάλιστα ο θεός να πρότεινε να επιβληθεί στον ήρωα μια σκληρότερη ποινή για τα αδικήματά του.

β. Ο Δίας θα έδινε βέβαια δίκιο στον Ποσειδώνα, ωστόσο θα υποστήριζε πως ο Οδυσσέας για τα λάθη του έχει τιμωρηθεί και ταλαιπωρηθεί αρκετά έως τώρα (βρίσκεται μακριά από την πατρίδα και την οικογένειά του, βασανίζεται δέκα ολόκληρα χρόνια, ενώ οι μνηστήρες ζουν μέσα στο παλάτι του και κατασπαταλούν την περιουσία του) και δεν χρειάζεται να τιμωρηθεί άλλο. Θα επέτρεπε, επομένως, να γίνει μια παραχώρηση για εκείνον και να δρομολογηθεί πια η επιστροφή στην πατρίδα του και τα αγαπημένα του πρόσωπα, από τη στιγμή μάλιστα που κι εκείνος χαρακτηρίζεται από μεγάλη ευσέβεια και πάντοτε τιμά τους θεούς με πολλές θυσίες.

3. Προσέξτε τη δήλωση του Δία για την ευθύνη του ανθρώπου σε σχέση με τη μοίρα του (στ. 36-39), το παράδειγμα του Αίγισθου (στ. 40-51) και το σχόλιο της Αθηνάς (στ. 54-55), και απαντήστε στις εξής ερωτήσεις:

- α. Ποια αντίληψη φαίνεται ότι έχουν οι άνθρωποι της ομηρικής εποχής για τις συμφορές που τους βρίσκουν και τι δηλώνει ο Δίας σχετικά με αυτό το θέμα;**
β. Πού φαίνεται ότι ο ομηρικός άνθρωπος αποφασίζει ελεύθερα και έχει, άρα, την ευθύνη των πράξεών του;
γ. Ποιον υπονοεί η Αθηνά, όταν λέει «να έχει την ίδια τύχη»;

α. Οι άνθρωποι, σύμφωνα με την πεποίθηση ότι οι θεοί επεμβαίνουν στα ανθρώπινα, συνηθίζουν να τα αποδίδουν όλα στους θεούς. Μέσα από τις δηλώσεις του Δία, συμπεραίνουμε πως ο θεός δέχεται βέβαια πως η Μοίρα ορίζει το μερίδιο των συμφορών που αναλογούν σε κάθε άνθρωπο, τονίζει όμως πως, όσο διαπράττουν ανομίες, ξεπερνούν τη μοίρα τους, επαυξάνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις συμφορές τους.

β. Το παράδειγμα του Αίγισθου (ο οποίος γνώριζε πως, συνάπτοντας σχέση με τη γυναίκα του Αγαμέμνονα και σκοτώνοντας αυτόν, επρόκειτο να παραβιαστεί η ηθική τάξη) αποκαλύπτει ότι, παράλληλα με τους θεούς, και ο ίδιος ο άνθρωπος μπορεί να κανονίζει τις ενέργειές του και να δρά ελεύθερα, με τον τρόπο που επιθυμεί. Πάντοτε, όμως, θα πρέπει να έχει την απόλυτη ευθύνη των πράξεών του, για τις οποίες είτε τιμωρείται είτε αμείβεται από τους θεούς.

γ. Με αυτήν τη φράση, η Αθηνά προβάλλει την ιδέα της δικαιοσύνης, σύμφωνα με την οποία εκείνοι που διαπράττουν αδικίες θα πρέπει να τιμωρούνται. Με αυτόν τον τρόπο, όμως, επιθυμεί και να κερδίσει τη συμπάθεια του Δία για τον Οδυσσέα, καθώς όσο δίκαιο είναι το να τιμωρείται όποιος διαπράττει αδικήματα ή δείχνει ασέβεια και ανυπακοή στους θεούς, άλλο τόσο άδικο είναι το να υποφέρει κάποιος αναίτια. Επομένως, όπως τιμωρήθηκε ο Αίγισθος που αγνόησε την εντολή των θεών και σύναψε σχέση με τη γυναίκα του Αγαμέμνονα, κατά τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να τιμωρηθούν και οι μνηστήρες, οι οποίοι κατασπαταλούν την περιουσία του Οδυσσέα και πολιορκούν και τη γυναίκα του.

4. Ο Αίγισθος σκότωσε τον Αγαμέμνονα και παντρεύτηκε τη γυναίκα του, την Κλυταιμνήστρα. Ο γιος του Αγαμέμνονα, ο Ορέστης, πήρε εκδίκηση σκοτώνοντας τον Αίγισθο.

>> Αντιστοιχίστε την τελειωμένη αυτή ιστορία της οικογένειας του Αγαμέμνονα με την ανοιχτή ακόμη ιστορία της οικογένειας του Οδυσσέα και σχολιάστε την:

ο Αίγισθος αντιστοιχεί **στους μνηστήρες**· η Πηνελόπη **στην Κλυταιμνήστρα**· ο Οδυσσέας **στον Αγαμέμνονα** κι ο Τηλέμαχος **στον Ορέστη**. Οι αντιστοιχίες αυτές υποβάλλουν την ιδέα ότι όσα συνέβησαν στην οικογένεια του **Αγαμέμνονα** μπορεί να **συμβούν και στην οικογένεια του Οδυσσέα**.

Κατά τον ίδιο τρόπο:

- α. η Πηνελόπη ενδέχεται να ενδώσει στην πολιορκία των μνηστήρων,**

β. ο Οδυσσέας μπορεί να κινδυνέψει από τους μνηστήρες κατά την επιστροφή του στην Ιθάκη, αν καθυστερήσει από τη μία πλευρά η απόφαση των θεών και από την άλλη η κινητοποίηση του Τηλέμαχου και η ανάληψη πρωτοβουλιών από εκείνον.

Η διαφορά, ωστόσο, έγκειται στο γεγονός πως η Πηνελόπη, σε αντίθεση με την Κλυταιμίστρα που δεν είχε κανέναν ενδιασμό να συνάψει σχέση με τον Αίγισθο, εξακολουθεί να παραμένει πιστή στον Οδυσσέα, ενώ ο Τηλέμαχος βρίσκεται πλέον σε μια ηλικία που του επιτρέπει να αντιδράσει και να κινητοποιηθεί.

5. Να διακρίνετε τα σημεία που δείχνουν ότι οι αρχαίοι Έλληνες φαντάζονταν τους θεούς τους παρόμοιους με τους ανθρώπους (θείκός ανθρωπομορφισμός).

Αυτό δεν σημαίνει μόνο ότι τους φαντάζονταν με ανθρώπινη μορφή, αλλά και ότι σκέφτονταν, αισθάνονταν, μιλούσαν και ενεργούσαν όπως οι άνθρωποι, σε ανώτερο όμως βαθμό· διαφορετική φαντάζονταν μόνο την τροφή τους (βλ. το σχόλιο 18 της 7ης Ενότητας, σελ. 54) και τους θεωρούσαν αθάνατους. Η κοινωνία τους ήταν αναπαράσταση της ανθρώπινης κοινωνίας της ομηρικής εποχής, που είχε χαρακτήρα πατριαρχικό. Επικοινωνούσαν με τους θνητούς παίρνοντας τη μορφή κάποιου συγκεκριμένου ανθρώπου (μεταμορφώνονταν δηλαδή)· ή (σπανιότερα) παρουσιάζονταν με το πραγματικό τους (υποτίθεται) πρόσωπο, οπότε μιλούμε για θείκη επιφάνεια, για αυτοπρόσωπη δηλαδή εμφάνιση του θεού· συχνά όμως γίνεται λόγος και για αθέατη θείκη βοήθεια (ως θείκη φώτιση ή συμπαράσταση κ.τ.ό.).

Μέσα από το κείμενο αυτής της Ενότητας συμπεραίνουμε πως οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων ζούσαν και συμπεριφέρονταν ως άνθρωποι, καθώς τους βλέπουμε:

- να ταξιδεύουν, να επισκέπτονται ανθρώπους και να αποδέχονται με ευχαρίστηση τις τιμητικές προσφορές τους (στ. 26-29),
- να συνεδριάζουν (στ. 31),
- να ακούν με σεβασμό τον πατέρα-αρχηγό και να πράττουν ανάλογα με τις δικές του υποδείξεις και αποφάσεις,
- να σχολιάζουν, να κρίνουν και να επικρίνουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων (στ. 36-51),
- να καταδικάζουν την ανευθυνότητα και την αλαζονεία των ανθρώπων (στ. 54-55),
- να στεναχωριούνται (στ. 56),
- να οργίζονται (στ. 79),
- να εκδικούνται (στ. 80-81),
- να ερωτεύονται (η Καλυψώ ερωτεύεται τον Οδυσσέα και γι' αυτό τον κρατά κοντά της),
- να εκτιμούν τους ευσεβείς ανθρώπους (στ. 76-78),
- να συμπαραστέκονται στους αδικημένους (στ. 97-108).

6. Ο ποιητής άλλοτε αφηγείται ο ίδιος σε τρίτο πρόσωπο και άλλοτε οι ήρωές του σε πρώτο πρόσωπο· ζωντανεύουν έτσι οι ήρωες μπροστά μας με τον διάλογο (ή με μονόλογο) και δραματοποιούν την αφήγηση, σαν να δίνουν παράσταση. Οι δύο αυτές τεχνικές της αφήγησης (αφηγηματικές τεχνικές), η τριτοπρόσωπη και η πρωτοπρόσωπη/διαλογική/ δραματική, εναλλάσσονται· επικρατέστερη είναι η δεύτερη.
- >> **Μετατρέψτε τον πρωτοπρόσωπο λόγο της Αθηνάς στους στίχους 101-103 σε τριτοπρόσωπο αρχίζοντας με τη φράση: Η Αθηνά είπε ότι... Τι διαπιστώνετε;**

- ✓ Η Αθηνά είπε ότι, *όσο για την ίδια, θα κατεβεί αυτή τη στιγμή στην Ιθάκη, να ερεθίσει το γιο του Οδυσσέα και να βάλει τόλμη στην καρδιά του, ώστε να συγκαλέσει σε συνέλευση τους Αχαιούς, που τρέφουν πλούσια κόμη.*
- ✓ Με την τριτοπρόσωπη αφήγηση απουσιάζει η ζωντάνια και η αμεσότητα, ενώ τα γεγονότα παρουσιάζονται άτονα. Αντιθέτως, με την πρωτοπρόσωπη / διαλογική αφήγηση προσδίδεται ευθύτητα και αμεσότητα στον λόγο, καθώς και θεατρικότητα και παραστατικότητα, αφού τα πρόσωπα έρχονται στο προσκήνιο, ζωντανεύουν, συνομιλούν μεταξύ τους και δημιουργούνται συναισθηματικές εντάσεις.

7. Ο Όμηρος προετοιμάζει συχνά τους ακροατές του για όσα θα ακολουθήσουν με διάφορους τρόπους: άλλοτε προγραμματίζει τη δράση, όπως με το **διπλό σχέδιο της Αθηνάς** (στ. 97-107), άλλοτε προειδοποιεί για την εξέλιξη της δράσης, όπως για τον **νόστο του Οδυσσέα** (στ. 89-90), άλλοτε προϊδεάζει απλώς για την τύχη ορισμένων ηρώων, όπως για την τιμωρία των **μνηστήρων** (στ. 54-55) κτλ. Η συστηματική αυτή προετοιμασία για τα επόμενα λέγεται προοικονομία. Με την αφηγηματική αυτή τεχνική το βάρος δεν δίνεται τόσο στο τι θα συμβεί, όσο στο πώς αυτό θα παρουσιαστεί.

8. Τα επίθετα είναι συχνά στα ομηρικά έπη και αποδίδουν ουσιαστικές ιδιότητες στα πρόσωπα και στα πράγματα που συνοδεύουν. Άλλοτε τονίζουν μια χαρακτηριστική τους ιδιότητα (είναι δηλαδή **χαρακτηριστικά** επίθετα, π.χ. «τον άντρα τον πολύτροπο», «ο ξακουστός Ορέστης») και άλλοτε προβάλλουν μια εικόνα τους (είναι δηλαδή **περιγραφικά** επίθετα, π.χ. «στις θολωτές σπηλιές», «την καλλιπλόκαμη νεράιδα»).
- >> **Ξεχωρίσετε 2-3 χαρακτηριστικά επίθετα και άλλα τόσα περιγραφικά μαζί με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν.**

α. Χαρακτηριστικά επίθετα:

- ✓ τον **φημισμένο** Αίγισθο,
- ✓ τον **άγρυπνον αργοφονιά** Ερμή,
- ✓ **γενναίος** αλλά **δύσμοιρος** (Οδυσσέας),
- ✓ **δύστυχο** και **οδυρόμενο** (Οδυσσέα),
- ✓ **αλύγιστη** (βουλή),

- ✓ αργίτικα καράβια,
- ✓ τον θεϊκό Οδυσσέα,
- ✓ ο κοσμοσείστης Ποσειδών,
- ✓ τον Ερμή ψυχοπομπό και αργοφονιά,
- ✓ την απαράβατη εντολή μας,
- ✓ του καρτερικού Οδυσσέα.

β. Περιγραφικά επίθετα:

- ✓ περίβρεχτο νησί,
- ✓ νησί κατάφυτο,
- ✓ ψηλές κολόνες,
- ✓ τον πλατύ ουρανό,
- ✓ την καλλιπλόκαμη νεράιδα,
- ✓ κέρατα στριφτά,
- ✓ πόδια λοξά.

Γ. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Γράψτε μία παράγραφο απαντώντας στις εξής ερωτήσεις:

α. Τι αποφασίστηκε στο πρώτο συμβούλιο των θεών;

β. Ποιο σχέδιο κατέστρωσε η Αθηνά για την εφαρμογή αυτής της απόφασης;

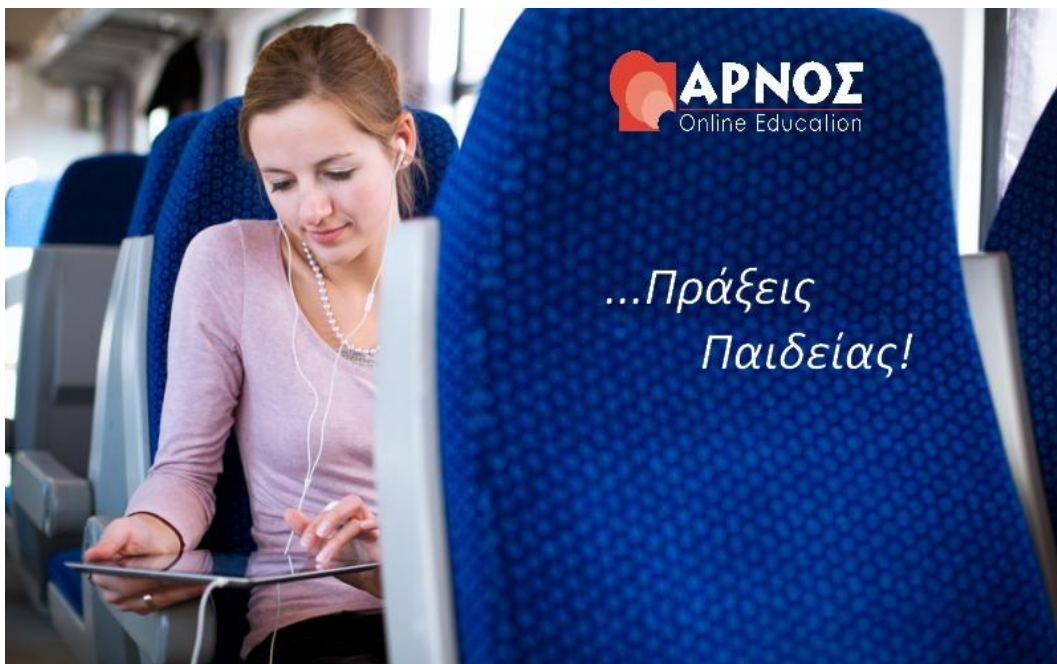
α. Στο πρώτο συμβούλιο των θεών αποφασίστηκε ο νόστος του Οδυσσέα (η επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα του, την Ιθάκη).

β. Η Αθηνά κατέστρωσε ένα διπλό σχέδιο για την εφαρμογή αυτής της απόφασης. Από τη μία πλευρά, ο Ερμής θα έπρεπε να πάει στην Ωγυγία, για να ανακοινώσει στην Καλυψώ την απόφαση που πάρθηκε από τους θεούς, σύμφωνα με την οποία εκείνη θα έπρεπε να αφήσει τον Οδυσσέα ελεύθερο να επιστρέψει στην πατρίδα του και, από την άλλη, η Αθηνά θα έπρεπε να κατέβει στην Ιθάκη, στο παλάτι του Οδυσσέα, για να συναντήσει τον Τηλέμαχο και να τον ενθαρρύνει να συγκαλέσει συνέλευση των Ιθακησίων, να εναντιωθεί στην αυθαιρεσία των μνηστήρων, αλλά και να τον παροτρύνει να αναζητήσει πληροφορίες για την τύχη του πατέρα του.

Επιμέλεια: Αικατερίνη Ανδρικοπούλου - Φιλόλογος

Φροντιστηριακό e-μάθημα

Γυμνάσιο: 9.000 μαθήματα με βίντεο-διδασκαλία για όλο το σχολικό έτος **μόνο με 150 ευρώ!**

Μελέτη όπου, όποτε και όσο εσύ θες!

Διδάσκουμε μεθοδικά σε βίντεο τη θεωρία του σχολικού βιβλίου και λύνουμε όλες τις ασκήσεις

Δημιουργούμε συνεχώς νέα βίντεο με διδασκαλία για τις εκπαιδευτικές σου απαιτήσεις

Παίζουμε και μαθαίνουμε με on line test αξιολόγησης & SOS διαγωνίσματα προσομοίωσης για τις εξετάσεις

Λύνουμε απορίες ζωντανά on line καθημερινά 3 μ.μ. - 8 μ.μ.

...Πράξεις Παιδείας!